

Az Új Könyvek története — kronológiában elbeszélve

Gyűjteményfejlesztési és állománygyarapítási tevékenységek a KMK-ban

BARTÓK Györgyi

„Prológus”:

Engedtessek meg a krónikásnak néhány személyes megjegyzés, mielőtt az Új Könyvek – „kronológiához igazított” – elbeszélésébe belekezdene. A történet szereplői többségükben már eltávoztak körünkből, vannak, akik véglegesen és vannak olyanok is, akik jelenleg a nyugdíjas éveiket élvezik. Ezért hát a történet írója többnyire a szikár, talán „száraznak” is nevezhető, hivatalos jelentésekre támaszkodott az alábbi anyag összeállításakor, ám – mivel maga is a szerkesztőség munkatársa volt csaknem húsz esztendőn át – nem nélkülözhetette a személyességet és azoknak a kedves emlékeknek a föllevenítését, amelyek emberséggel töltötték meg a hétköznapiakat és felejthetelenné tették az itt dolgozók számára a szerkesztőségben eltöltött időszakot. Valamennyi kolléga „arcélének” megrajzolása azonban lehetetlen vállalkozás, de nem is ez volt a cél, ezért hát bocsáttassék meg a krónikás az irányú vétsége, hogy nem mindenkit nevezett meg az osztály, a szerkesztőség egykori munkatársai közül. Ha valaki nem találja majd nevét az írásban, egészen biztos lehet abban, hogy a kirekesztés legcsekélyebb szándéka sem munkált e sorok szerzőjében, aki reméli, hogy a jubileumi kiadvány mellékletében valamennyi munkatárs neve megemléttetik.

1959. január 1-je, a KMK megalakulásának hivatalos dátuma. Szakmai berkekben nagy volt az öröm, hiszen : „végre létrejött egy ütőképes központi intézmény a könyvtári munka sokoldalú segítésére. (...) A KMK-t úgy is tekinthetjük, mint a könyvtári osztály könyvtártudományi, módszertani és oktatási szervét, mivel tevékenysége a könyvtári osztály országos irányító és igaz-

gatási munkájának megkönnyítését és egzaktta tételét is szolgálta.(...) A KMK tanácsot adott a könyvtáraknak, hogy milyen könyveket érdemes beszerezni (Új Könyvek)...”¹ Az 1959-ben megalakult Módszertani csoport munkájában az állománygyarapítás kérdése különös hangsúlyt kapott. 1959-ben a csoport elkészítette a falusi könyvtárak törzsanyagjegyzékét és beszerzési

útmutatóját, és ugyanebben az évben az osztály munkatársai már folyamatosan jelölték a Könyvtárellátó tájékoztató jegyzékein a falusi könyvtárakba törzsanyagként és ajánlott irodalomként beszerzendő/ beszerezhető anyagot. Így 1960-ban elkészülhetett a falusi könyvtárak 2-es számú törzsanyagjegyzéke, és ugyanebben az évben állították össze a munkatársak a szakszervezeti könyvtárak 1. sz. törzsanyagjegyzékét. A megjelent műveknek a falusi és szakszervezeti könyvtárak számára készült minősítése is ezekben az években kezdődött el, és a munka folyamatos volt. Az ekkor már tervszerűen végzett állománygyarapítási munka, a könyvtárak állományfejlesztésének irányítása az Új Könyvek című állománygyarapítási tanácsadó megjelenésében manifesztálódott.²

1964. október – Ónody Miklós

„3000 példányban megjelent az Új Könyvek című állománygyarapítási tanácsadó első száma a KMK szerkesztésében és az Állami Könyvterjesztő Vállalat Könyvtárellátó Osztálya kiadásában és terjesztésében. Felelős szerkesztője: Ónody Miklós.”³

Ennyi a szikár hír, amely a Gerő Gyula által szerkesztett, háromkötetes kronológiában megjelent. Az Új Könyvek szerkesztői munkája azonban szerves folytatása volt a KMK és az ÁKV Könyvtárellátó Osztálya által 1959-ben megkezdett könyvajánló tevékenységének. Az Új Könyvek (ÚK) tehát a Könyvtártudományi és Módszertani Központ „eszközeként” a könyvtárak gyűjteményszervezésének alakítására született meg, kereskedelmi célokat szolgált, reklámcélokat azonban nem. A mindenkori szerkesztőség vezetője és munkatársai – ajánlásaik, recenzióik útján – elsősorban a minőségi irodalom könyvtárakba juttatását tűzték ki célul. Természetesen a kor politikai befolyása alól, mint a többi folyóirat, az ÚK sem vonhatta ki magát, azonban valami sajtósági „menedékhegy” lett az irodalmi életből – többnyire politikai okok miatt – kiszorult bölcseseknek. Mint

szerkesztőség sem tekinthető a hagyományos értelemben vett folyóirat szerkesztőségnek, hiszen ha például megfeleltetjük a munkatársak munkaköri megnevezését, az ÚK szerkesztőségében, a szokásos elnevezésekhez képest más megjelöléseket találunk. A főszerkesztő az ÚK-ban felelős szerkesztő volt, a folyóiratoknál olvasószerkesztő névvel ismert megbízatás az ÚK-ban a számfelelősi tisztségnek felelt meg. A számfelelős a szakszerkesztők „feljebbvalójaként” – miután a szerkesztőségbe beérkező könyveket az „érkeztető” az ETO szerinti felosztásnak megfelelően szakok szerint osztotta szét a szerkesztők között – összegyűjtötte a „külsősök” és „belsősek” által megírt recenziókat, kijavította a stílusi és tényhibákat, majd egy-egy szám teljes anyagának elolvasása után a felelős szerkesztőnek adta tovább az anyagot, aki gondosan elolvasta az ismertetéseket, és ezután mehetett a nyomdába a kézirat. (A recenziók alatt soha nem szerepelt szerzőik neve, egy külön kartoték nyilvántartási rendszerben voltak meg a szerző adatai, a felelősséget az írásokért minden esetben a felelős szerkesztő vállalta. Íratlan szabály volt az is, hogy a recenzor nevét a szerkesztőség soha, semmilyen külső vagy a könyvtáron belüli kérésre nem adta ki.)

Az akkori felelős szerkesztő, Ónody Miklós⁴ 1964. szeptember 24-én kelt Az „Új Könyvek” elé! című bevezetőjében a kiadvány „életre hívásáról”, céljairól a következőket írta: *„Hosszú előkészítő munka eredményeként októberben napvilágot lát az »Új Könyvek« című könyvismertető- és állománygyarapítási tanácsadó első száma, a Tájékoztató jegyzék című kurrens kereskedelmi bibliográfia utódjaként. Ezt követően – előreláthatólag – minden hó 5-én és 20-án jelenik meg, hogy az eddiginél tartalmasabb, színvonalasabb, mind a könyvtári, mind a könyvkereskedelmi gyakorlatban jól használható tájékoztatást adjon az újonnan megjelenő és forgalomba kerülő, az Állami Könyvterjesztő Vállalat Könyvtárellátójánál beszerezhető kiadványokról.*

Az »Új Könyvek« azonban nemcsak tájékoztat a könyvtermésről, hanem feladatának vallja, hogy

körültekintő mérlegelés alapján a közművelődési könyvtárak számára legfontosabb, legjobb könyveket tudatosan ajánlja is, megjelölve azt az olvasókört, amelyiknél a könyv mondanivalója elsősorban visszhangra találhat. Ezt a célt szolgálja felépítésével, könyvismertető-könyvajánló annotációinak szerkesztési módjával, az annotációk tartalmával és – esetenként – közleményeivel is.

Ezt a »beköszöntőt« huszonnyolc annotáció követi. A könyveket – amelyekről szó lesz – szándékosan a már megjelent és a közművelődési könyvtárakban valószínűleg megtalálható kiadványok közül választottuk ki. Így nem csak szemléltetjük, milyenné szeretnénk tenni a »lapot«, hanem a felhasználók, a könyvtárosok is a könyvek ismeretében alkothatnak képet, véleményt munkánkról, céljaink és módszereink helyességéről vagy hibáiról. Ez a szám tehát »mintaszám« és »próbaszám« is egyszerre. Fogadtatása, a róla elhangzó bírálatok, javaslatok a konkrét feladatokat szolgáló »hivatalos« számokat bizonyosan még jobbra, még használhatóbbá teszik majd.

Az I. fejezet a törzsállományba sorolt, a II. fejezet pedig a valamennyi közművelődési könyvtártípus számára beszerzésre javasolt könyveket tartalmazza, a megszokottnál bővebb annotációkkal. A III. fejezet könyvei csak rövid tartalmi ismertetést kapnak. Mindhárom fejezet az ún. »13-as« osztályozási rendszer alapján épül fel. A szépirodalom annotációi az íróról és a műről szóló tudnivalókat foglalták össze. A teljesen ismeretlen magyar vagy külföldi írókat természetesen valamivel részletesebben mutatták be, mint a már ismerteket. – Fölvázolták az író korát, könyveinek elterjedtségét, sikerét, azt, hogy milyen más műfajban dolgozott és – lehetőség szerint – megadták a róla szóló legfrissebb (folyóiratban vagy könyvben megjelent) értékeléseket. Azokról az írókról, akikről a közművelődési könyvtárakban hozzáférhető könyv található, irodalmat ajánlanak.

A műről szóló tudnivalók a téma meghatározásán, előzményein, az író szándékának lehető körvonalazásán túl a könyv tartalmi és formai

értékelését adják (eszmei tartalom, stílusirányzat, a munka színvonala, közérthetősége), de nem lépnek fel az irodalmi kritika igényével.

Az ismeretterjesztő- és szakkönyvekről szóló ismertetések az írókat csak akkor »értékelik« részletesebben, ha ennek a mű megértése szempontjából jelentősége van (neves szakember). A műről szóló tudnivalókat a feldolgozott téma pontos meghatározása, időszerűségének és szakszerűségének megállapítása vezette be, a mű jegyzetanyagának, a bibliográfiai adatközlés használhatóságának ismertetése követ.

Az annotációk mindezen túl beszerzési tanácsokat adnak, vagyis megindokolják; miért lett a mű törzsanyag, javasolt vagy éppen kézikönyvnek minősített munka, sőt ahol szükséges, könyvpropaganda tanácsokat is adnak (várható siker, hatás, milyen olvasóknak ajánlható stb.).

A fejezetek – az annotációkon kívül – a művek teljes címleírását, szakjelzeteit, továbbá a szakrendi betűjeles raktározás jelzeteit is közlik. Az »Új Könyvek«-be felvett minden mű sorszámot kap a megrendelőjegyzékkel történő összehasonlítás megkönnyítésére. A címleírások melletti pontsor a megrendelt – illetve megvásárolt példányszámok beszerzésére szolgál.¹⁵

A kiadvány technikai (műszaki) szerkesztését, a kiadás és a terjesztés feladatait az Állami Könyvterjesztő Vállalat (ÁKV) végezte, ott működött az Új Könyvek kiadóhivatala is.

Mind a szerkesztőség, mind a kiadó arra törekedett, hogy növelje az Új Könyvek gyakorlati hasznát. Ezt a célt szolgálta, hogy az előfizetőknek évenként név- és címmutatót állított össze, továbbá kötéstáblát biztosított a kiadó. Ezek segítségével a lap összefűzött példányai a forgalomba kerülő könyvek kötetkatalógusaként is használhatóvá váltak. »A lehetőségek növekedésével – ami elsősorban a könyvtárosok, különösképpen pedig a közművelődési könyvtárosok érdeklődésén múlik – természetesen igyekszünk majd az »Új Könyvek«-hez kapcsolódó szolgáltatások és a módszertani segítségnyújtás körét is bővíteni.(...) Szeretnők, ha az a sok szellemi és anyagi ráfordítás, amely a »lap« létrejöttét és kiadását lehetővé tette, egyfelől a közművelődési

*könyvtárak állományának tervszerűbb, gondosabb, a szükségleteknek megfelelő gyarapítását, másfelől könyvtárosok és olvasók alaposabb tájékoztatását és tájékozottságának növekedését eredményezné.”*⁶

Ezekkel a szavakkal indult útjára 1964-ben az Új Könyvek című állománygyarapítási tanácsadó, amely negyven éven át készült a Könyvtártudományi és Módszertani Központban. Az „ÚK” osztály elnevezése természetesen változott az évek során: 1973–1991 között Gyűjteményfejlesztési és bibliográfiai tanácsadó osztály, 1991–2000 között Gyűjteményépítési információs osztály, majd 2000–2003 között, megszűnéséig a Könyvtári Intézet Gyűjteményszervezési osztályaként szerepelt.

Sajátságos és egészen különös helyet foglalt el a KMK életében az Új Könyvek szerkesztősége, mert valójában a mindenkori főigazgatók, igazgatók – a Könyvtárellátóval való szoros kapcsolat folytán – „idegen testnek” érezték működését a Könyvtártudományi és Módszertani Központ szervezetén belül.

A könyvtári szempontokat figyelembe vevő, mi több, elsőrangú szempontként szem előtt tartó annotációk lehetővé tették az ajánló jelzettek (jelölési rendszer) egyszerűsítését. Ónody Miklós ekként ír erről az 1964-ben megjelent 2. számban: „A továbbiakban mellőzzük a szakszerkezeti letéti állomány betűivel („c”-jelzéssel) való kiemelését, kiterjesztjük viszont a minősített könyvek ajánlását a városi, valamint a gyermekkönyvtárakra. Ennek megfelelően a következő minősítő jelölések bevezetésére került sor: A = falusi könyvtárak részére törzsanyag; B = városi, szakszerkezeti könyvtárak részére törzsanyag; a = falusi könyvtárak részére javasolt; b = városi, szakszerkezeti könyvtárak részére javasolt, * = gyermekkönyvtárakba is beszerezendő. A minősítés részletesebb indoklására a recenziók végén került sor.”⁷ A szöveges minősítést az olvasókra vonatkozó ajánlás egészítette ki.

Feltétlenül meg kell említeni a szerkesztőbizottsági tagok közül Fodor András⁸ nevét, hiszen ő volt az ÚK egyik kiemelkedő, alapító tagja, aki egészen haláláig a magyar irodalom témakörét,

pontosabban a magyar költészetet gondozta, és általa „emelkedhetett” az irodalmi lapok sorába a kiadvány, hiszen személyes kapcsolatai révén bevonzott a szerkesztőségbe, számos, kiemelkedően tehetséges író, irodalmárt. Szilágyi Tibor,⁹ aki a későbbiekben Horváth Magdával¹⁰ együtt a tárgyszójegyzék összeállításában (1975) is hatalmas munkát végzett, szintén a szerkesztőség alapító tagjai közé tartozott.

Előrelépést jelentett és a füzetekben való könynyebb tájékozódást segítette a számok végén olvasható *Betűrendes mutató*, amelyet az *Idegen nevek helyes kiejtési útmutatója* követett. 1965 végén pedig már az 1964-es számok szakrendi mutatója szerint is tájékozódhattak a könyvtárosok.

1967 tavaszán megjelent a *Közművelődési Könyvtárak összesített törzsanyagjegyzéke 1959–1964* című kiadvány (az anyag összeállítása az Új Könyvek szerkesztőségének feladata volt), amellyel a KMK régi adósságát törlesztette a közművelődési könyvtárak felé. Ugyanis falusi törzsanyagjegyzék utoljára 1963-ban, szakszerkezeti pedig 1962-ben jelent meg. 1965 januárjától az Új Könyvek I. fejezete folyamatosan közölte a törzsanyagot. A közbeeső két félév (1962. július – 1964. decemberéig) törzsanyagáról azonban 1967-ig semmiféle összefoglaló nem jelent meg. A szerkesztőség által megjelentetett kiadvány ezt a hiányt szüntette meg. Mivel az 1964-től indult Új Könyvek című kiadványban megjelent anyagok pótolják a törzsanyagjegyzéket, és az ötévenként kiadott összesített (kumulált) mutatók a teljes anyag áttekintését biztosították, a szerkesztők bevezetője szerint a fent említett kiadvány volt az utolsó önállóan megjelent visszatekintő jegyzék, amely az Új Könyvek előzményének tekinthető, és éppen ezért a szerkesztők rövid tartalmi ismertetéseket írtak az egyes tételek (címléírások) alá. Ezek az annotációk – a kiadvány méreteinek okán – természetesen rövidebbek voltak az Új Könyvek recenzióinál, de az olvasói ajánló jegyzékek elkészítését megkönnyítették. A fent említett törzsanyagjegyzék a falusi, a szakszerkezeti (illetve városi) könyvtárak törzsanyagát

tartalmazta, és az Új Könyvekben meghatározott jelzetekkel történt a jelölésük. Az Új Könyvekben addig használt jelzetek mellett megjelent a „K” jelzet, amely a kézi-, illetve segédkönyvtári anyag állományába tartozó műveket volt hivatott jelölni. A kiadvány célja az volt, hogy olyan „segédeszköz” adjon a községi és szakszervezeti könyvtárosok kezébe, amelynek segítségével felülvizsgálhatják állományukat és megállapíthatják, pótlásra kijelölhetik az esetleges hiányokat. Az anyagban való tájékozódást az Új Könyvek éves mutatóival azonos szerkezetű betűrendes mutató segítette. A munkatársak, ekkor még többnyire ötletszerű tárgyszavazó munkáját szervezte egységbe, rendszerbe *Pálvölgyi Endre*, aki meghatározta a tárgyszavazás alapelveit, és megszerkesztette az Új Könyvek első, ötéves (1965–1969), kumulált tárgyszómutatóját. A kötetbe rendszerezett tárgyszavak a Könyvtár-ellátó (KELLÓ) által nyomtatott katalóguscédulákon is szerepeltek, és a két „segédeszköz” alapján számos könyvtár fogott hozzá saját tárgyszókatalógusának építéséhez. Az első kumulált mutató elkészítése igen kedvező visszhangra talált szakmai körökben. Az idő múlásával természetszerűleg nőtt a tárgyszavak száma és finomodott a rendszere, és az említett jegyzékben nem szereplő tárgyszavak százával jelentek meg a katalóguscédulákon. Ezért volt szükség arra, hogy elkészüljön a tárgyszókatalógus kibővített változata, ám ennek megjelentetésére csak 1980-ben kerülhetett sor.

1969. április – Iszlai Zoltán

Az Új Könyvek állománygyarapítási tanácsadó felelős szerkesztői posztján *Iszlai Zoltán*¹¹ követte Ónody Miklóst. A szerkesztőváltást az 1969-es év 8. számában a kolofonon jelzi a kiadó.

A hatvanas évek végén valamiféle politikai enyhülés jeleként az addig elfojtott nemzeti érzések a helytörténeti kutatásban törtek maguknak utat. A helytörténeti munka ekként vált az osztály feladatává, jelesen a *Vajda Kornél*¹² által szervezett helytörténeti konferenciák, valamint egy

helytörténeti kézikönyv megírása jelölték ki a fő feladatokat ezen a területen.

Erre az időszakra tehető számos, a gyűjteményfejlesztés szempontjából korszakos újítás, hiszen a nemzetiségek könyvtári ellátásának fejlesztése érdekében az osztályon az Új Könyvek mintájára megszületett a Nemzetiségi Új Könyvek (NÚK). Ebben az időszakban a Művelődési Minisztérium támogatásával az országban 11 helyen hozott létre az osztály zenei gyűjteményt, és emellett *Új Hanglemezek* címmel megjelent az az állománygyarapítási tanácsadó, amely a KÖNYVÉRT Könyvtárellátó és Hanglemezboltjához beérkezett hazai és külföldi hanglemezfelvételeket ismertette. A füzetben a megjelent, illetve a beérkező lemezek és kazetták négy (tematikai) egységre bontva kerültek ismertetésre. Az állománygyarapítási tanácsadóhoz számla-megrendelőjegyzéket és katalógus-megrendelőjegyzéket mellékel a KELLÓ, ennek alapján tudták leadni rendelésüket a könyvtárak. A kiadvány szerkesztését 1982. január 1-től az Állami Gorkij Könyvtár Zeneműtára vette át *Új Hangfelvételek* címmel. Eközben természetesen félhivonta megjelent az Új Könyvek is. 1970-ben a szerkesztői munka ellenőrzése érdekében külső szakemberek bevonásával nagyszabású ellenőrző munka vette kezdetét, amelynek elsősorban is az volt a célja, hogy kérdőívek segítségével felmérje a felhasználók körében az ÚK gyakorlati hasznát. 1970-ben készült el az ÚK első öt évfolyamáról a betűrendes, szakrendi és tárgyszavas index. A tárgyszóindex pedig 1971-ben került nyomdába. A megnövekedett munkafeladatok a szerkesztőség létszámának bővítését igényelték, ez pedig lehetővé tette, hogy megszülessen az a „belső” könyvelosztási rendszer, amelynek értelmében a KELLÓ-tól beérkezett új könyveket az „érkeztető” szakok szerinti bontásban egy-egy terület (gondozójának) szakszerkesztőjének kezébe adta, aki gondoskodott a recenzió megírásáról.

1972. október – Berezky László

„Az Új Könyvek állománygyarapítási tanácsadó folyóirat felelős szerkesztői posztján az 1972. év 20. számától kezdve Berezky László követte Iszlai Zoltánt.”¹³

Berezky László¹⁴ 1972-től 1985. november 30-ig volt az Új Könyvek felelős szerkesztője, munkássága kiemelkedő és mindenképpen irigylésre méltó időszak volt a kiadvány életében hiszen vélhetően akkoriban az tudott a legtöbbet a magyar könyvkiadásról, aki ezt a lapot szerkesztette, írta, olvasta és olvastatta.

Berezky nemegyszer kényszerült konfrontálódásra az akkori kultúrpolitikai irányelvekkel a megjelent művek értékközpontú ajánlásának érdekében. Mindemellett valódi intellektuális műhellyé („– a »Recigyár« tucatszámú írógép aritmiás kattogásától lármás »vezérlő-termében«, annak is a legbenső zugában, mely élénk társas életével emlékeimben inkább afféle szellemi »sarokpáholyként« rögzült.”)¹⁵ alakította át az ÚK-t, olyan munkatársakkal, akiknek neve volt nemcsak a szakmában, nemcsak a könyvtárosok körében, de a szellemi elit berkeiben is. Fodor András, Szilágyi Tibor (aki nem mellesleg legjelentősebb prózafordítóink egyike), Fogarassy Miklós¹⁶ (Mészöly Miklós-szakértő, esztéta, művészettörténész és kritikus) voltak beosztottai, munkatársai, szerkesztőtársai. A későbbiekben is hasonlóképpen alakult a stáb, amikor a szerkesztőséghez került Vajda Kornél, Kulcsár Szabó Ernő¹⁷ (ma akadémikus, nemzetközi ismertségű irodalomtudós), Kukorelly Endre (napjaink népszerű kortárs költője, írója), Lakatos András¹⁸ (akit 2009-ben, 65. születésnapjára, a legnagyobbaknak kijáró jubileumi kötettel, ún. Festschrifttel leptek meg barátai és munkatársai¹⁹). Ők voltak azok, akik személyes ismeretségeik révén számos, az irodalmi élet periferiájára szorult embert hoztak a szerkesztőségbe (Kenedi Jánost, Petri Györgyöt, Radnóti Sándort, Szilágyi Sándort, Csűrös Miklóst és még másokat), akik a rendszerváltozásig ún.

„külsősként” dolgoztak a szerkesztőségnek. Ma már akár irodalomtörténeti jelentősége is lehetne azoknak a klubként működő, alkalmi összejöveteleknek, amelyek némi ital elfogyasztása után izgalmas beszélgetésekbe, értelmiségi vitákba torkolltak.

Erre az időszakra tehető a *Külföldi társadalomtudományi kézikönyvek* című jegyzék elkészítése, amely az osztály feladata lett. Mivel az OSZK-ba futottak be a nemzeti bibliográfiák, adta magát a feladat, hogy Kulcsár Szabó Ernő ezeket átnézve kiválogassa a külföldi társadalomtudományi kézikönyvek leírásait, és ezeket egy jegyzékbe szervezve negyedévenként, majd féléves bontásban a nagykönyvtárak (a megyei könyvtáraknak és szakkönyvtárak hálózati központjainak) rendelkezésére bocsássa. A hetvenes évek végéig működött ez a válogatási módszer, amelyben részt vett a szerkesztőség másik munkatársa, Lakatos András is. Őt emellett a '70-es évek közepén az ún. „Könyvtári könyvminősítő bizottság” tagjává választották, ennek a kis csoportnak az volt a feladata a KELLŐ munkatársaival együtt, hogy az ÚK-ba kerülő könyvekről előzetesen, a kiadói tervekől tájékozódva felmérjék, hogy kb. milyen példányszámú rendelésre számíthat a KELLŐ az egyes címekből, és ennek megfelelően adott a szerkesztőség ajánló jelzeteket a műveknek. (Természetesen ezek nem fedték le a valódi igényeket, hiszen azt pontosan lehetett tudni, hogy a lektúrt keresik a könyvtárban és nem a pártkongresszusokról számot adó köteteket, ám a jelzetelés politikai nyomásra minden esetben az utóbbi könyvet minősítette magasabbra.)

Mindezen „megalkuvások” tudomásulvételével a szerkesztőség Berezky László nagyszerű szerkesztői elveinek alapján működött, amint erről utódja, Győri Erzsébet így emlékezik meg: „Éles szemű, nyíltszívű, minden értékre figyelő, a modernkedő majmolókat mérgesen, indulattal elítélő. Nem kevés indulat lakozott benne, aki egyszer is hallotta kiabálni – merthogy nem ritkán tette –, soha nem feledi magasra emelt hangját. Lett légyen szó egy rossz recenzióról, magyartalan mondatokról, hanyagul odavetett,

hiányos idézetekről, tárgyi tévedésekről, vagy éppen a hivatal, a hatalom ostobaságairól – Laci kiabált. Egyszer megkérdeztem tőle, miért teszi: »mert megfulladok, agyvérzést kapok, ha nem mondhatom ki« – válaszolta. Pedig azokban az esztendőben a KMK egy sziget volt, ott mindig mindent ki lehetett mondani, lehetett vitatkozni is, lehetett búsongni a távoli és hazai világ dolgain, a szakma méltánytalanságain. Bereczky Lászlónak a KMK-ban mindig olyan főnökei voltak, akik a tiszta beszédet szerették, s hagyták Lacit pufogni, a butaságokat kicsúfolni. Munkatársait maga válogatta meg – akkoriban nem mindenütt volt így – s igen jó érzékkel tette. Okos, művelt fiatalokat gyűjtött maga köré és tanulni sem restelt tőlük. Az Új Könyvek az ő idejében lett azzá, amiért irigyelték a könyvtárosokat. Különös figyelemmel kísérte a magyar könyvkiadásban a történeti munkákat, az akkor újjára indult tényirodalmat, a népi írók műveit. Sokszor dühöngött a könyvkiadás politikai meggondolásain, a szándékoltan megcsonkított művek és életművek miatt.²⁰ A '80-as években gyakorta jelentek meg az Új Könyvek számai előszóval, amelyekben a felelős szerkesztő többnyire reformokat jelentett be, címfelvételei, számítógép okozta módosulásokat, kérve a felhasználó könyvtárosokat a megértésre és együttműködésre.

Bereczky főszerkesztőségének idején újult meg és bővült ki a tárgyszókatalógus, amely Horváth Magda és Szilágyi Tibor elkötelezettségének és hozzáértésének volt köszönhető. Horváth Magda heroikus munkát végzett, hiszen az 1965 és 1976 közötti tizenkét éves anyag újrafeldolgozásának, mintegy 50 000 cédula elkészítésének, részbeni át- és tárgyszavazásának, megszerkesztésének a feladatát vállalta el, és teljesítette. „Vállalkozása annál is figyelemreméltóbb, mivel munkája az index (kumulált tárgyszómutató) és az önálló feldolgozó munkához nélkülözhetetlen segédletet jelentett, az első magyar tárgyszójegyzék kombinációja, azaz tulajdonképpen két mű, amelyeket csak sajnálatos anyagi-kiadási okokból kellett egybevonva megjelentetnie a szerkesztőségnek.”²¹ Ez a tárgyszójegyzék szolgált alapul a

későbbi bővítésekhez is. Számos új, a kor technikai fejlődését leképező tárgyszó jelent meg az ÚK címleírásai alatt, és ezek már Szilágyi Tibor és Hölgyesi Györgyi gondos tárgyszavazásai alapján bővültek. És bár tervbe volt véve, hogy a „bővítményekkel” kiegészült tárgyszómutatót ismét kiadja a szerkesztőség, erre azonban már nem került sor. Bereczky László utódja, Györi Erzsébet²¹ többször tett kísérletet a kiadvány megjelentetésére, de pénzügyi gondok és munkaerőhiány okán ez az ÚK szerkesztőségének 2003-as, Könyvtári Intézetbeli működésének megszűnéséig nem történt meg.

Bereczky kezdeményezésére született meg a Könyvtári kis tükör című sorozati kiadvány, mely először 1978-ban jelent meg és a Gyermekirodalom 1965–1975-ig (Benkő Zsuzsa²³ munkája) terjedő időszakának könyvtermését válogatva, ajánló jegyzék formájában adta közre. A későbbi tematikus kötetek (Magyar történelem, világtörténelem 1945–1980. /Szilágyi Tibor állította össze és szerkesztette;/ Irodalomtudomány, nyelvészet 1945–1979; Természettudomány 1945–1983-ig stb.) mind azt a cél szolgálták, hogy olyan tájékoztató eszközt adjanak a könyvtárosok kezébe, amelynek segítségével felülvizsgálhatják állományukat, megállapíthatják és pótlásra kijelölhetik az esetleges hiányokat. Ez az összevetés minden esetben fontos szempont volt, hiszen a kötetek összeállításakor a szerkesztők felülvizsgálták – a borítón jelzett időhatárok szerint – a törzsanyagnak minősített műveket, s az eredeti jegyzéken szereplők számát kiegészítették olyan művekkel, amelyekről a kiadásuk óta eltelt időszakban bebizonyosodott, hogy a törzsanyagban van a helyük. A művek minden esetben rövidített címleírással szerepeltek, kiegészülve – amennyiben volt ilyen – az illusztrációkra vonatkozó adatokkal. A tájékoztató megkönnyítése érdekében a tételeszámozott anyagot betűrendes mutató foglalta össze. 1986-ban jelent meg utójjára a Könyvtári kis tükör, Természettudomány 1945–1983 címmel.

Ebben az időszakban az osztály a fent említett feladatok mellett a minisztériumi felülvizsgálatokhoz háttéranyagokat is készített, és egé-

szen 1989-ig irányította és látta el a könyvtárak állományi szakfelügyeletét. A hetvenes évekre, Bereczky osztályvezetése idejére tehető az ún. „szakrészlegesítés”, amely lényegileg a szépirodalom és a szakirodalom ETO szerinti különválását kívánta feloldani, oly módon, hogy – főként a megyei könyvtárakba javasolta ezt gyakorlatként – az állományi prezentálás során a szépirodalmi művet valamennyi, a szerzőről szóló szakirodalom is követett.

Bereczky László 1985-ben a 32-es számot jegyezte utoljára a nevével. A *Könyvtáros* című folyóirat szerkesztőségébe történő távozásával lezárult egy korszak az Új Könyvek életében, olyan korszak, amely nemcsak egy újabb, jobb Új Könyvek kiadását tett lehetővé, de amely önmagában is érték, a magyar könyvtárügy fontos fejezete. Bereczky László koncepciói, megvalósult eszméi, napi gyakorlata, recenzensgárda-nevelő tevékenysége még huszonöt év távlatából is példa lehet, méltatásra, megbecsülésre, emlékezetre érdemes és hívó példa. Kiemelkedő, bizonyos tekintetben páratlan ismereteit, műveltségét, a közművelődési és általában a könyvtárügy iránti elkötelezettségét ezután a *Könyvtáros* című szakmai lap főszerkesztőjeként kamatoztatta egészen nyugdíjba vonulásáig.

1985. december – Győri Erzsébet

1985. december 1-jén Győri Erzsébet vette át Bereczky Lászlótól az Új Könyvek felelős szerkesztői posztját, pontosan tudva, hogy milyen jelentős örökséget kapott elődjétől. Az új főszerkesztő azzal is tisztában volt, hogy megítélt kötelessége követni elődjét, és az ő szellemében kell és lehet újakra törekedni, hiszen az a szellem, amelyet Bereczky meghonosított, időtálló. „Bereczky László 1985 végén lett a *Könyvtáros* főszerkesztője, én pedig megörököltem az Új Könyveket. Egyikünknek sem volt könnyű dolga: Lacinak Gerő Gyula után kellett lapot csinálnia, könyvtárpolitikát művelnie, nekem pedig az Új Könyvek folyamatosságát megtartani, úgy, ahogyan azt Bereczky László művelte” – emlékezik

vissza ezekre az időkre Győri Erzsébet.²³

Az ÚK előállításának technikája ma már talán megmosolyogtató, hiszen a számítógépek világában elképzelhetetlen, hogy minden amolyan „kézierővel” készült. A KELLÓ-ból minden reggel megérkezett a könyvszállítmány, az ún. bemutató példányokkal (minden könyvből két példányt kapott a szerkesztőség). A könyvet egy arra kijelölt kolléganő adminisztrálta, egy kockás füzetbe írta a könyv azonosító adatait (szerzőjét, címét) beérkezési sorrendben, ezzel a „kísérőadattal” ment át aztán egyik példány a „Biblire” (az OSZK Nemzeti bibliográfiai osztályára), ahol a címleírók elkészítették a könyvekről a címleírást. A szerkesztőségben maradt példányokat a szakszerkesztők kapták meg, akik vagy maguk írtak recenziót, annotációt a kötetéről, vagy pedig kiadták a külsős recenzoroknak. (Nóvé Béla²⁴ekként sarkította ki a recenzió és a recenzor „jellemét”, amikor a „*Gútember János: Ment-e az Új Könyvek által a világ elébb?*” című kötetének ismertetését a *Könyvtáros*²⁵ hasábjain tárta az érdeklődők elé: „*A közel húsz emberöltővel ezelőtt született összegző munka hazai könyvtárügyünk égetően aktuális problémáiba avatja be a még írni-olvasni tudó, szűkebb szakember-réteget. Csak remélni lehet, hogy a szerző neve nem csupán a vájtabb szakmai füleknek, de a mai művelődéspolitikai amatőrreinek is ismerősen cseng majd, hiszen Gútember Jánost, történelmi léptékkal még nem is oly rég, maga Révai József nevezte ki a nevét viselő nyomdai műintézet élére, s egyben ötvenes évekbeli ösnyomatványainak eszméi főfelügyeletére. Gútember bácsi szakemberként és ember-emberként egyaránt nehéz időket élt át. A koncepciók perек alatt már sajtóügyszékként tette a dolgát, rettentő pörölycsapásokat mérve a betűk mögött meglapuló félkövér, majd egyre fogyó, soványodó osztályellenségre. Ötvenhat didergető őszén, mint az Elnyomda Főinspektora lefoglalta és kiosztotta a raktáron lévő összes Sztálin-összest, úgymond: »Hogy melegedjenek az emberek...«, majd a rábizott betűfémkészletből saját szakállára szakállas légpuska-lövegeket öntetett. (Nevét akkoriban néhány napra*

„Péter Gábor Áronra” magyarította). A konzolidáció kezdetén átmeneti mellőztetés lett osztályrésze, beosztották a Könyvtártudományi Munkaszolgálatos Különítménybe, ám a csendes alkotómunka ezen esztendei sem mentek egészen veszendőbe, mint azt Gútember utóbb megjelent számos alapműve bizonyítja (Szemet szemért – könyvet KÖNYVÉRT! (660101), Karter és karter alkalmazása a katalógusállomány lecsapolására (780101), Kölcsön könyv visszajár! (860101). Jogos büszkeséggel jegyezhetjük ide, hogy János bácsi, a szakma nagy öregje évtizedeken át lapunk legbelső munkatársa volt...”. Ilyen volt tehát egy recenzió, legalábbis paródia formájában.

Kéthetenként kellett „előállítani” egy ÚK-t, (évi 26 szám jelent meg) amely a nyolcvanas évek közepén, végén még általában, 100–150 tételből állt. (Ez a szám hihetetlenül megugrott 1993-ban, amikor adatbázisba szerveződött az ÚK előállításának munkája). A Bibliográfiai osztályra érkezéshez képest kb. tíz nap múlva megérkezett tőlük a címleírás (Orvos Mária, a Bibliográfiai osztály munkatársa még utólagosan gondos ellenőrző munkával „gyomlálta” ki a leírásokból az esetleges tévedéseket, és igazította az ETO jelzeteket a közkönyvtári gyakorlathoz, ezt a szerkesztőség munkatársai „orvoslásnak” nevezték). A tíz nap elteltével (töbnyire) elkészültek a recenziók is, a kézzel írt anyagot a gépirónó „tisztázta” le (három példányban) úgy, hogy minden lap tetején hagyott egy kb. tíz cm szélességű helyet a címleírásnak, amelyet a megfelelő recenzió fölé ragasztottak a lapzártakor a számfelelős munkáját segítő kolléganők.

A recenzió sajtószerű „műfaj” volt az ÚK életében, hiszen másfél, maximum két oldalnyi terjedelemben kellett leírni minden lényeges és a közérdeklődésre számot tartó ismervét a kötetnek. A recenzió végére került az ún. „farok”, amelyben a szerző rövidke életrajza, legutóbb ismertett műve, és amennyiben a kötet valamely sorozat tagja volt, akkor a sorozat címe szerepelt, megjelölve az ÚK tételszámot (ez a recenziók fölött, a jobb sarokban volt olvasható: a megjelenési évszámot az éven belül az aktuális

ÚK számot és a recenzió kötetben belül elfoglalt sorszámát tartalmazta). Így állt össze tehát a kézirat, ezt olvasta el (és javította) a szakszerkesztő és a felelős szerkesztő is, majd ezt vitte el a mindenkori számfelelős, személyesen a KELLÓ nyomdájába. Nagy előrehaladást jelentett, amikor a szerkesztőség a Soros Alapítvány jóvoltából xerox gépet kapott, ekkor ugyanis a gépiró kolléganőknek már csak egy példányban kellett „letisztázni” az anyagot, a másolást pedig a gép végezte el. A nyomdába kerülő, első példányon túl ugyanis őrizni kellett a szerkesztőségnek (legalább öt évig) a kéziratok másolati példányaikat.

Györi Erzsébet számos fejlesztést vezetett be az Új Könyveknél. Az ÚK-ban a könyvek minősítésére vonatkozó jelzetek 1987-ben a nagy „S” (beszerzendő a gimnáziumi iskolai könyvtárak számára, valamint a többi középfokú oktatási intézmény közismereti tárgyainak tanításához), valamint a kis „s” (beszerzendő az általános iskolai könyvtárak számára) jelölésekkel bővültek ki, a szerkesztőség azt minden számban kiemelten megjegyezte, hogy természetesen a minősítő jelek, illetve az elavulásra vonatkozó megjegyzések a gyűjtemény kialakításában segítenek; ezek a jelzetek azonban csak javaslatok, és minden esetben az adott könyvtár jellegének és adottságainak megfelelően, egyedileg kell eljárnia az állománygyarapító könyvtárosnak.

Ekkortájt is remek munkatársai voltak a szerkesztőségnek, az előzőekben már említett kollégák mellett ekkor érkezett a szerkesztőségbe Nóvák Béla, aki ezekről az időkről így emlékezik meg a Lakatos András-életrajzban: „Magam, mint talán emlékszel, 1986 tavaszán csöppentem az – akkor már 23. évfolyamát jegyző – Új Könyvek szerkesztőségébe, frissen eltanácsolt nevelőotthoni tanárként, már némi ellenzéki priusszal (diák-mozgolódások, Orwell-fordítás, szamizdatozás etc.), melynek kéretlenül is korán a beavatottja lettem... Nem csak, mert – mint kevéssel utóbb barátin figyelmeztettél – a felvételekre hamar megjött a belügyi óvás, hanem mert magam sem titkoltam előéletem soha, s idővel közös barátaink is egyre több bizalmas

»referenciával« szolgálhattak rólam. Érdemes elődeim egyébiránt azon az igencsak »forgalmas« szerkesztői poszton (magyar széppróza, történelem, művelődéstörténet) Vajda Kornél, Kulcsár Szabó Ernő és Kukorelly Endre voltak – utódom pedig, alig egy év múlva, Mezey Laci lett. S most hadd idézzem fel gyarló memóriámmal s még gyarlóbb tollammal, miféle emlékeket őrzök rólad jó húszéves barátságunk kezdetéről. ...Hiszen itt, a hátsó sarokban, könyvespolcok és katalógus-szekerények fedezékében egymást érik asztalunknál a baráti és kollegiális audienciák: ismert ellenzékiek, hétpróbás szerzők, könyvtári káderek adják át egymásnak a kihűlni sosem tudó vendégszéket. (Az én időmben a leggyakoribb kollégák, vendégek és „háziszerzők”: Fodor András, Fogarassy Miklós, György Péter, Kenedi János, Kukorelly Endre, Petri György, Radnóti Sándor, Spiró György, Szilágyi Sándor, Szilágyi Tibor, Tímár Árpád, Vajda Kornél, Várady Szabolcs voltak – s a névsort nyilván hosszan lehetne folytatni még).²⁷

Az információs forradalom, a számítógépek mindennapi használata elkerülhetetlenné tették, hogy a szerkesztőségbe is bekerüljön egy, először 1992-ben, majd folyamatosan bővítve a gépparkot, közel tíz számítógép. 1993-ig a Könyvtárellátó nyomdájába, írógéppel írt és kézzel korrektúrázott kézirat került, és a KELLÓ ennek alapján állította elő az Új Könyveket. 1993-ban önálló nyomdása, technikai szerkesztője lett a szerkesztőségnek, és a számítógépeken, fájlokba írt recenziókat a technikai szerkesztő „fésülte” össze úgy, hogy az anyagot azután, a mára már elfeledett flopin vitte el az aktuális számfelelős (a készülő számoknak bizonyos „vetésforgó” szerint más és más volt a számfelelőse) a KELLÓ nyomdájába, ahol a még mindig kéziratnak nevezett „alapanyagot” a nyomdászok azonnal munkába vették, hiszen a megjelenési határidőket mindig be kellett tartani. Ugyanebben az időszakban, 1993 decemberében még csak próbaszámként, majd 1994 januárjától már „élesben” számítógépen készült el az évi 26 szám, az aktuális számoknál pedig az adatbázisba rendezett azonosító adatok (ezek

nem szabványos címléírások voltak, és már nem a Bibliográfiai osztályon készültek, hanem ún. azonosító adatokként a szerkesztőség két munkatársa készítette el azokat) alá a technikai dolgozó „fűzte be” a recenziókat.

1992-ben az addig a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban szerkesztett, majd a későbbiekben a Téka Könyvértékesítő, Könyvtárellátó és Könyvkiadó Vállalat gondozásában megjelent negyedéves periodikum, az *Eseménynaptár* szerkesztése is a Könyvtártudományi és Módszertani Központ Gyűjteményszervezési és bibliográfiai tanácsadó osztályára került. A kiadvány előtörténete azonban még a hatvanas évek elejére nyúlik vissza, amikor a KMK és a Népművelési Intézet, valamint a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat közös kiadásában jelent meg a FSZEK szerkesztésében az *Eseménynaptár* (a kiadvány – többek között – módszertani útmutatást adott a könyvtári dolgozóknak: írói életrajzokat, előadás témavázlatokat, irodalmi műsorterveket, annotált könyvjegyzéket, filmismertetéseket, kiállítási segédanyagokat közölt). Ezt a hagyományt kívánta folytatni a KMK Állománygyarapítási és gyűjteményszervezési osztálya, amikor 1992-ben felvette feladatai közé az eseménynaptár előállítását. 1992-ben *Mezey László Miklós*²⁸, felelős szerkesztőként jegyezte az első számot. 1993-tól 1996-ig, az utolsó szám megjelenéséig pedig Hölgyesi Györgyi volt az *Eseménynaptár* felelős szerkesztője. Sajnos, 1996-ban (kellő megrendelő hiányában) a Könyvtárellátó megszüntette a periodikum kiadását. Az az öt esztendő azonban, amely alatt a szerkesztőség két tagjának munkafeladatává vált az *Eseménynaptár* évi négy számának elkészítése, mindenképpen említésre méltó időszak, hiszen az akkori számok anyagából az évfordulók szisztematikus, meghatározott szempontok szerinti gyűjtése után ezen anyagok számítógépes feldolgozása is megtörtént, és ennek következtében az adott évben az aktuális évfordulók teljes körét az év elején flopin is közreadta a szerkesztőség, amelyet a könyvtárak megrendelhettek. Az *Eseménynaptár* ugyanazt a szerkezetet követte, amilyen formában korábban *Faragó Éva* szerkesztésében, a

FSZEK kiadásában megjelent. Formailag tehát két, tartalmi szempontból pedig három részből állt: számonként kb. 8 ívnyi terjedelmű füzet és az ugyancsak számonként 30 darab körüli, A/5-ös méretű, csatolt képtáblamelléklet. *„A füzetben szereplő, ott tárgyalt évfordulókhoz kapcsolódó mellékletek a megidézett személyiség életét és munkásságát a föllelhető dokumentumok segítségével mutatják be. A képek kiválasztásakor két – gyakorta nehezen összhangba hozható – szempont dominál: legyenek az illusztrációk meghatározóan jellemzőek, ugyanakkor lehetőleg ne legyenek unalomig ismertek, tankönyvekből is visszaköszönő szokványos ábrázolások.(...) A számonként tíz-tizenöt megemlékező írás gondos mérlegelő-válogató, előkészítő munka eredménye, hiszen a szerkesztőnek, illetve a szerkesztőbizottságnak a negyedévre eső évfordulók tömkelegéből kell kiválasztania a tucatnyit.”*²⁸

Osztályfeladat volt még mindezekon kívül a rendszerváltoztatás idején felszámolt szakszerkezeti és települési könyvtárak lajstromba szerkesztett állományának folyamatos ellenőrzése, abból a célból, hogy a főként Erdélybe szállítandó kötetek tényleges minőséget is képviseljenek. (Ezeket a listákon ugyanis Marx, Engels és Lenin művek is szerepeltek, természetesen ezeket nemcsak a listából, de a határon túlra szállítandó anyagból is ténylegesen le kellett válogatni, és meg kellett oldani ezeknek a könyveknek az állományapasztás szempontjából is nélkülözhetetlen adminisztrációját.)

2001. február – Hölgyesi Györgyi

A szerkesztőség 2000 utáni élete már nem tartozik szorosan vett témánkhoz, a KMK-beli állományépítési osztály történetéhez, de nehéz ellenállni a kísértésnek, hogy bemutassuk az osztály sorsának alakulását.

A nyugdíjba vonult Győri Erzsébet utódként Hölgyesi Györgyi³⁰ lett az Új Könyvek főszerkesztője és az osztály vezetője egészen 2003. december 31-ig, amikor is hivatalosan megszűnt a szerkesztőség, és a kiadvány előállítása teljes

egészeben átkerült a KELLÓ-hoz. Hölgyesi Györgyi ebben a rövid időszakban remekül vitte tovább a nagy elődök örökségét, és bár a számítógép bevezetése (1993) után nagyobb technikai újításokra már nem kerülhetett sor, a lapszámok nyomdakész kéziratának számítógépes előállítása lehetővé tette az Új Könyvek CD-kiadását az Arcanum Kiadóval közösen. A kéthetenként megjelenő kiadványok gyakorta egyenként 500 kötetet is ismertettek, amely nem kis feladat elé állította a számában egyre fogyatkozó szerkesztőséget, ám a könyvheti és karácsonyi könyvdömping lefutásával ismét lélegzethez jutottak a szerkesztőség tagjai, akik töretlen lendülettel és szeretettel készítették el a számokat, az utolsó, 2003. 26-os számig. A 2004-es füzetektől kezdődően az Új Könyvek előállítása „szőröstől-bőröstől” a KELLÓ-hoz került át. A szerkesztőség léte, amely lényegében mindig is kérdéses volt az OSZK, illetve a KMK, majd a Könyvtári Intézet szervezetén belül, ezzel megpecsételődött, hiszen már nemcsak a technikai, de a szellemi előállítása is átkerült a Könyvtárellátóhoz.

Az osztály munkája ezután a gyűjteményszervezés újabb lehetőségeinek megismerésére és megismertetésére valamint széles körű elterjesztésére irányult. *„A változás lényege az volt, hogy míg korábban szinte kizárólag egy kiadvány előállításával foglalkoztunk, azaz egyetlen tevékenységi formában gondolkodtunk, addig 2004 januárjától mind tartalmában, mind eszközeiben kiszélesedett, sokrétűbbé, sokoldalúbbá, mondhatnám, többszólamúvá vált a munkánk. Az új feladatok újfajta szemléletet, szakmai nyitottságot, gyors reagáló képességet követeltek és követelnek meg ma is tőlem és persze a munkatársaimtól. (...) A »fordulat évében« kialakult új feladatrendszer és koncepciót tükrözi az osztály nevének megváltozása is, Gyűjteményépítési információs osztályból Gyűjteményszervezési osztály lettünk. Ez mutatja egyfelől a folyamatosságot – hiszen továbbra is a könyvtárak gyűjteményeinek alakításával foglalkozunk –, másfelől jelzi az újdonságot, a lényegesen megváltozott feladatkört. Ha nagyon le akarom egyszerűsíteni a választ, azt mondhatnám, hogy*

három tevékenységi formánk van. Egyrészt központi szolgáltatásokat működtetünk, másrészt információkat szolgáltatunk a NKÖM Könyvtári Főosztályának a könyvtár-politikai döntések előkészítéséhez, harmadrészt közvetlen szakmai tanácsokat, ajánlásokat adunk a különböző könyvtártípusokban dolgozó, hozzánk forduló kollégáknak. (...) Internetes szolgáltatásunk az Állománygyarapítási portál, amely a szó eredeti jelentésében a könyvtárak állományalakítási munkájához ad segítséget, és ez az a tevékenység, amely még örzi munkánk folyamatosságát, ha tetszik, történeti kontinuitását.”³¹

2008 őszén megszűnt a Gyűjteményszervezési osztály, a Könyvtári Intézet új struktúrájába betagozódtak az osztály egykori munkatársai és munkafadataikat tovább folytatva mind a mai napig végzik munkájukat...

Jegyzetek

- BERECZKY László: Harmincéves a KMK. = Könyvtáros, 39. évf. 1989. 9. sz. 524. p.
1964. február 27. Barabási Rezső levele (többeknek: ÁKV, Zrínyi Nyomda, Kiadói Főig., Könyvtárellátó): „A Kiadói Főigazgatóság és az MM Könyvtárosztálya már régebben elhatározta egy olyan rendszeresen megjelenő központi könyvtári tájékoztató kiadását, amely megfelelő módon segíti a közművelődési könyvtárakban folyó állománygyarapítási munkát. Ezen elhatározás eredményeként rendelte el a Kiadói Főigazgatóság 1964. február 27-én kelt 77.846/1964. sz. határozatában az Új Könyvek c. központi tájékoztató kéthetenkénti kiadását. Azóta több mint négy hónap telt el, a tájékoztató kiadása elhúzódtott, s a megjelenés időpontja különböző nehézségek miatt most is bizonytalan. A tájékoztató kiadását a Minisztérium fontos és sürgősen megoldandó feladatnak tartja, annál is inkább, mert közeli megjelenése már országos fórumon nyilvánosságra került. A megjelenést akadályozó nehézségek leküzdését a Minisztérium Könyvtárosztálya szeretné megbeszélni mindazokkal, akik ebben segítségére lehetnek. Ezért kérjük, hogy f. hó 18-án, kedden 10 órára fáradjon be a Művelődési Minisztérium Könyvtárosztályára (V. Szalay u. 10–14. IV. emelet). Budapest, 1964. aug. 13.” (Forrás: KMK Irattár 863/1964-KMK)
- Magyar könyvtártörténeti kronológia 996–2007. Szerk. Gerő Gyula I. köt. 287. p.
- ÓNODY Miklós (1920–1985): 1962-től a KMK munkatársa, az Új Könyvek c. állománygyarapítási segédlet szerkesztője, irodalompropagandával és állománygyarapítási kérdésekkel foglalkozott. 1969–1974 között a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete Propaganda Osztályának vezetője, 1974-től 1981-ig, nyugdíjazásáig, az OSZK Mikrofilmtárának vezetője. – F. m.: Nagyobb közművelődési könyvtárak gyűjtőköri szabályzata (1968); A magyar közművelődési könyvtárak állományának alakulása 1961–1967 között (1969); Repográfia a tájékoztató intézményekben és a könyvtárakban 1–2. (1978, 1982)
- Új Könyvek. 1. évf. 1964. 1. sz. Bevezető. 3–4. p.
- Uo. 4.p.
- Új Könyvek. 1. évf. 1964. 2. sz. Bevezető. 3. p.
- FODOR András (1929–1997): Kossuth-díjas költő, esszéíró. 1959-től a KMK Módszertani osztályának munkatársa, 1962-től 1997-ig a Módszertani osztály Irodalompropaganda-állománygyarapítási csoportjának, később az Új Könyvek munkatársa.
- SZILÁGYI Tibor (1931–1998): 1959-től 1991-ig a KMK tudományos főmunkatársa, szerkesztő, műfordító, az angolszász irodalom kritikusa.
- HORVÁTH Magda, dr. (1914–2005): 1959-től a Módszertani osztály munkatársa, 1962-től a Tájékoztatói osztály. Könyvtártudományi Szakkönyvtár; 1963 – 1972-ig a Tájékoztatói osztály főmunkatársa.
- ISZLAI Zoltán (1933–): József Attila-díjas költő, író, kritikus, szerkesztő
- VAJDA Kornél (1946–) 1974-től a KMK munkatársa, az Új Könyvek szerkesztője, 1986-ig főkönyvtáros, 1993–2007 között nyugdíjazásáig a Könyvtáros, majd Könyv, Könyvtár, Könyvtáros felelős szerkesztője.
- Magyar könyvtörténeti kronológia 996–2007. Szerk. Gerő Gyula I. köt. 355. p.
- BERECZKY László (1931–2001): 1959. január elsején lett a megalakuló Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa. 1959–1973 között a Tudományos és szakkönyvtári módszertani osztály munkatársaként tevékenykedett, 1969 áprilisától megbízott, 1970-től pedig kinevezett osztályvezetőként. 1972 októberében vette át a Gyűjteményfejlesztési és bibliográfiai tanácsadó osztály vezetését, és ekként lett egyben az Új Könyvek felelős szerkesztője. 1985-től 1992 márciusáig, nyugállományba vonulásáig a Könyvtáros főszerkesztője volt. Nemcsak könyvtárosként, de szépiróként is ismert volt, két kisregény és számos novella örzi emlékét.

15. NÓVÉ Béla: Szemközt a számfelölőssel. In.: Az olvasó. Írások Lakatos András tiszteletére. [Szerk. Fogarassy Miklós] Bp.: Osiris, 2009. 175 p.
16. FOGARASSY Miklós (1939–): könyvtáros, műkritikus, irodalmár, 1957–1998 az Új Könyvek, majd a Hálózattejesztési osztály főmunkatársa, tudományos kutató.
17. KULCSÁR - SZABÓ Ernő (1950–): irodalomtörténész, kritikus, akadémikus. 1974-től 1979-ig a KMK főmunkatársa
18. LAKATOS András (1943–): 1976-tól 1994 nyaráig a KMK főmunkatársa, utána az OSZK Tájékoztatási osztálya tudományos munkatársa.
19. Ld. a 14. sz. hivatkozást
20. GYŐRI Erzsébet: Bereczky László emlékezetére. = Könyvtári Figyelő, 47. évf. 2001. 2. sz. 228. p.
21. Tárgyszójegyzék és tárgymutató az Új Könyvek 1965–1976 évfolyamaihoz. Bp.: NPI, 1980. Előszó II. p.
22. GYŐRI Erzsébet (1936–): 1976-ban a Hálózattejesztési osztály osztályvezető-helyettese, 1977-től a Kulturális Minisztérium Könyvtári osztályának munkatársa, 1981-től a KELLŐ vezetője. 1985. december 1-től az OSZK KMK Gyűjteményfejlesztési és állománygyarapítási osztályának vezetője és az Új Könyvek felelős szerkesztője. 1989. január 15-től főosztályvezető-helyettes, 1991-től főosztályvezető, 1994-től 1995 májusig megbízott igazgató, 1997–2000 között a KMK megbízott igazgatója.
23. BENKŐ Attiláné (Ligeti Zsuzsanna, majd Benkő Zsuzsanna): 1970-től 1998-ig a KMK főkönyvtárosa, az Új Könyvek gyermekirodalmi anyagának szerkesztője, az Olvass nekem! (Trezor Kiadó Bp., 1995. 316 p.) című kiadvány társszerzője.
24. GYŐRI Erzsébet: Bereczky László emlékezetére. Könyvtári Figyelő, 47. évf. 2001. 2. sz. 229.p.
25. NÓVÉ Béla (1956–): irodalomtörténész, kritikus, író. 1986–87-ben az Új Könyvek munkatársa.
26. NÓVÉ Béla: =Könyvtáros, 39. évf. 1989. 3. sz. 170–175. p.
27. NÓVÉ Béla: Szemközt a számfelölőssel. In.: Az olvasó. Írások Lakatos András tiszteletére. [Szerk. Fogarassy Miklós] [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár. – Budapest : Osiris, 2009. 123–126.p.
28. MEZEY László Miklós (1953–): irodalomtörténész, író, kritikus, jelenleg a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros című folyóirat szerkesztője, a FSZEK, majd 1987-óta az OSZK–KMK munkatársa.
29. MEZEY László Miklós: A jubileum minősége. Az Esemény-naptárról – évforduló nélkül. = Könyvtáros, 40. évf. 1990. 4.sz. 239. p.
30. HÖLGYESI Györgyi (1950–): 1970-től 2008-ig a KMK munkatársa. 1993 decemberétől osztályvezető-helyettes a KMK Gyűjteményszervezési és állománygyarapítási osztályán, 2001–2008 között a Könyvtári Intézet Gyűjteményszervezési és állománygyarapítási osztály vezetője.
31. VAJDA Kornél – MEZEY László: Bemutatkoznak a Könyvtári Intézet új osztályvezetői (Hölgyesi Györgyi) 15. évf. 2006. 7. sz. 17- 21.p. Az interjúban többek között ezt mondta az osztály munkájáról: „Az Állománygyarapítási portál négy részből áll. Az első a Könyvplusz, ez hetenkénti frissítéssel közli az »új«, a már a KELLŐ-ban készülő Új Könyvekben nem szereplő kiadók és kiadványaik adatait. Vagyis a könyvtárak innen értesülnek azokról a friss könyvekről is, amelyek nem szerepelnek az Új Könyvek kínálatában, tehát fölvehetik a kapcsolatot a számukra szükséges mű kiadóival, és tőlük megrendelhetik. A másik központi szolgáltatás a Fölőspéldányok elnevezésű internetes »rovatunk«, ahol egy helyen közreadjuk a hazai könyvtárak fölőspéldány-jegyzékét. Ilyen módon sok száz könyv kerül a megfelelő könyvtárhoz térítésmentesen, ahelyett, hogy zúzdába küldenék. A harmadik a Külföldi dokumentumok beszerzési forrásai elnevezésű, ugyancsak internetes szolgáltatás, amely azoknak a hazai és külföldi cégeknek az adatait tartalmazza, amelyek a külföldi dokumentumok forgalmazását végzik. A cégszolgálatokban a forgalmazott dokumentumok típusa és nyelve szerint lehet tájékozódni. Végül negyedik szolgáltatásunk a Tankönyvek és tankönyvkiadók, ezzel természetesen és főként az iskolai könyvtárak állománygyarapítását tudjuk szolgálni, ugyanis itt a tankönyveket, tanítási segédleteket megjelentető kiadók adatai találhatóak meg, illetve az aktuális tanévben hivatalosan elfogadott tankönyvek jegyzéke tanulmányozható. Már itt utalok arra, hogy ezt a szolgáltatásunkat szeretnénk kiszélesíteni, és a taneszközöket forgalmazó cégek listáját is elektronikus úton elérhetővé kívánjuk tenni. Szerintem nagyon fontos szolgáltatásunk a Könyvtárépítési, -berendezési és könyvtártechnológiai információszolgáltatás című weboldalunk. Mint a nevéből is következik, itt a könyvtárak építésére vonatkozó friss információkat közöljük, újonnan épített és felújított intézményeket mutatunk be, mégpedig fotók, alaprajzok kíséretében. Összegyűjtöttük továbbá a könyvtárak berendezésével, a könyvtári bútorok, eszközök, berendezések forgalmazásával foglalkozó cégek adatait is, nemkülönben a biztonságtechnikai cégek kínálatát, sőt a könyvtárakban keletkező veszélyes hulladékokat kezelő, szállító cégekről is közlünk aktuális információkat. Könyvtár-technológiai eszközök című weboldalunkon az Ariel elnevezésű dokumentumküldő és -fogadó szoftverrel kapcsolatos ismereteket gyűjtöttük össze, és ezt az információt

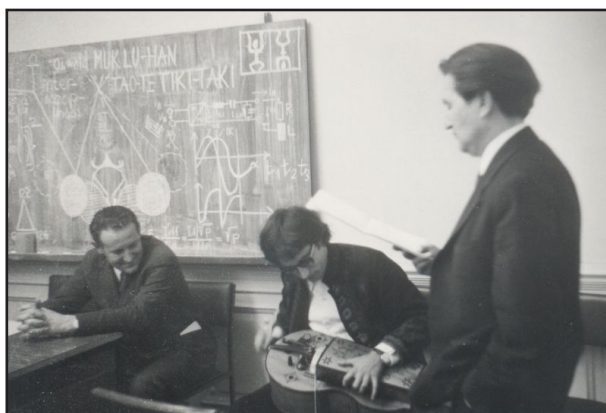
anyagot a könyvtári igényeknek és a technikai változásoknak megfelelően folyamatosan bővítjük. Ide sorolnám még A fogyatékkal élő olvasók könyvtárhasználatát segítő technikai eszközöket bemutató szolgáltatásunkat, ennek segítségével szintén tippeket adunk a beszerzési forrásokra nézve. Nem hagyható említés nélkül a könyvtáraknak szóló bibliográfiai információs szolgáltatás sem, amelynek három területe van. Az első a hazai könyvtárakban készülő, illetve azokban használható bibliográfiai adatbázisok összegyűjtése; a második az interneten elérhető és csak olvasható bibliográfiák gyűjteménye; a harmadik a könyvtárakban épülő helyismereti adatbázisok számba vétele. Külön beszélgetés témája lehetne a határon túli magyar könyvtárak munkájának támogatása. Ennek nagyon kézzel fogható eredménye az évente frissülő Hungarológiai kézikönyvtári jegyzékünk. Ez nem más, mint egy ajánló jegyzék a külföldi magyar intézetek, magyar tanzsékek, könyvtárak számára, és tartalmazza, mi az, amit kézikönyvként feltétlenül érdemes beszerezniük és ottani olvasók tájékoztatására használniuk. A közelmúltban éppen a 2005. évi frissítést végeztük. Talán ennél is többet kellene szólnom az ODR országos kiterjedésű munkájában való részvételünkről. Az Országos Dokumentum-ellátási

Rendszer tagjainak, illetve a szolgáltatást igénybe vevő könyvtáraknak a tevékenységét szeretnénk segíteni az ODR információs oldal című honlapon szolgáltatásunkkal. Ezen a weboldalon az ODR-rel kapcsolatos friss hírek, újdonságok, jogszabályok, elméleti és gyakorlati tudnivalók kaptak helyet. Linkek és rendszeresen frissített irodalomjegyzékek állnak az érdeklődők rendelkezésére. Folyamatban van a Könyvtári Minerva elektronikus formájú adatbázisként való fölépítése, amely nagyjából a régi, nyomtatott Minerva adatait tartalmazza, csak éppen elektronikus elérhetőséggel és folyamatos frissítéssel. (...) Nem utolsó sorban az osztály feladatai közé tartozik a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros című országos szakfolyóirat szerkesztése. A nyomtatásban megjelenő, a legszélesebb szakmai közönségnek szóló lap hónapról hónapra közreadja a hazai és a határon túli magyar könyvtárosságot érintő és érdeklő aktuális kérdéseket, elméleti és gyakorlati újdonságokat, időtálló és efemer cikkeket, a szakmai viták hozzászólásait és így tovább. A lap válogatott cikkanyaga – féléves időbeli eltolódással – az interneten is olvasható, onnan letölthető. Ez a szolgáltatás elsősorban a szakmai kérdésekkel behatóbban foglalkozó kutatók, könyvtár szakos hallgatók számára »viszi házhoz« a szakirodalmat.”

16. kép

Bereczky László, Marosán Ágnes, Vajda Kornél 1984 decemberében az Új Könyvek szerkesztőségében

17. kép

Bereczky László, Sebő Ferenc és Fodor András 1968-ban egy KMK rendezvényen